

Asia: VN/28901/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi ampumaratojen ympäristöluvanvaraisuuden rajan nostamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Ampumaurheiluliitto (jatkossa SAL) kiittää mahdollisuudesta lausua ympäristöministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi muuttaa ympäristönsuojelulakia ampumaratojen ympäristöluvanvaraisuuden osalta. SAL on vuodesta 2020 asti koordinoanut kuuden järjestön yhteistä ampumaratojen ympäristölupahanketta, jossa työskentelee 8 hengen ympäristöasiantuntijatiimi. Hankkeen aikana on kertynyt valtakunnallisesti merkittävää tietoa ampumaratojen ympäristönsuojelulain mukaisista menettelyistä. Asiantuntijavetoisen ampumaratojen ympäristölupahankkeen tietoon pohjautuen SAL:n näkemys on, etteivät ympäristöministeriön esittämät muutokset edistä lainkaan Orpon hallituksen ohjelman mukaisia tavoitteita ampumaratojen toiminnan turvaamiseksi ja uusien ratojen perustamisen edistämiseksi.

Ampumaradat ovat tyypillisesti aloittaneet toimintansa ennen 1990-lukua, jolloin lupia ei ole vaadittu vastaavalla tasolla ennen ympäristönsuojelulakeja tai niitä edeltänyttä ympäristölupamenettelylakia. 2000-luvun alussa ympäristönsuojelulain tullessa voimaan ampumaratojen tuli ilmoittaa toiminnastaan viranomaiselle, jonka johdosta luvan tarpeen arviointi jäi viranomaisten vastuulle. Ampumaratojen ympäristölupahankkeen tietoon on tullut useita ratoja, jotka ovat ilmoittaneet toiminnastaan ja toimivat tällä hetkellä viranomaisten tekemillä päätöksillä tai lausunnoilla siitä, että ampumarata ei tarvitse ympäristölupaa tai ampumaratatoimijan tekemää ilmoitusta ei ole käsitelty. Edellä mainitut tekijät ovat osasy siihen, ettei ampumaradoilla ole nykyainsäädännön mukaista ympäristölupaa tai ilmoitusmenettelyn mukaista päätöstä. Tämä on myös johtanut siihen, että ampumaratojen sijaintipaikkoja tarkastellaan kuin uuden radan sijoittumista alueelle, vaikka rata olisi toiminut alueella kymmeniä vuosia. Toimivien ratojen olisi usein ympäristönäkökulmasta parempi jatkaa toimintaa ja hallita kuormitusta nykyisellä sijainnillaan kuin puhdistaa alue ja rakentaa uusi rata jonnekin toisaalle. Taustavalleissa käytettävä maa-aines on pääasiassa neitseellistä hienojakoista kivennäismaata, joten tarpeeton puhdistaminen kuluttaa uusiutumattomia luonnonvaroja. Lisäksi tulisi ottaa huomioon toiminnan siirtoon liittyvien suorien kustannuksien lisäksi välilliset CO₂-päästöt, jotka kohdistuvat yhteiskuntaan ja vaikeuttavat mm. Suomen hiilineutraalisuustavoitteeseen pääsemistä.

Ampumaratojen ympäristölupahankkeelle ei ole selvinnyt, miksi ampumaratoja ei ole merkitty kaavoihin tai miksi toiminnassa olevien ampumaratojen läheisyyteen on myönnetty rakennuslupia. Ampumaradat ovat aikanaan tyypillisesti rakennettu meluvaikutusten takia kauemmas asutuskeskittymistä, mutta asutus on vuosien saatossa siirtynyt ampumaratojen läheisyyteen. Laista eräistä naapuruussuhteista (26/1920) on aikanaan poistettu aikaprioriteettiperiaate, jonka perusteella kohtuutonta räsitusta arvioitaessa tuli tarkastella naapuruussuhteen alkamisen ajankohtaa. Esimerkiksi ampumaratatoiminnan läheisyyteen asuinrakennuksen rakentaneelle ei voisi aiheutua kohtuutonta räsitusta kyseisen aikaprioriteettipykälän mukaan. Nykyiselläänkin hallituksen esityksen (HE 84/1999) mukaisesti tulisi kohtuuttomuutta arvioitaessa huomioida aikajärjestys, mutta käytännössä esityksen mukaisesti ei juurikaan ole ampumaratojen ympäristölupahankkeen aikana toimittu. Hallituksen esityksen vastaisesti ympäristöministeriön päivittämässä ohjeistuksessa (Ampumaratojen ympäristölupa 40/2023), todetaan, että ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan myöntämisedellytyksiä ja toiminnan aiheuttamaa haittaa ja häiriötä arvioitaessa ei ole ratkaisevaa merkitystä sillä, onko naapuruussuhde alkanut aiemmin vai myöhemmin kuin haittaa ja häiriötä aiheuttava toiminta. Täten muiden toiminnasta johtuen ampumaratatoimijat ovat joutuneet muuttamaan ja/tai rajoittamaan toimintaansa sekä käyttämään meluntorjuntaan kohtuuttomia kustannuksia. SAL:n näkemyksen mukaan aikaprioriteettipykälän palauttaminen toisi helpotusta ampumaratojen luvitukseen ja toiminnan turvaamiseen.

Ympäristöministeriön lakiesityksen tavoite, keventää ampumaratojen sääntelyä, on tärkeä. SAL kuitenkin huomauttaa, että siirtämällä aiempaa suurempi määrä ampumaratoja ilmoitusmenettelyn piiriin ympäristöluvan sijaan ei aikaansaada merkittävää muutosta lupaprosessiin. Esitys ei käytännön tasolla muuta mitään, sillä ympäristönsuojelulain (527/2014) lupa- ja ilmoitusmenettelyt ovat pääpiirteiltään samanlaiset. Molemmissa prosesseissa hakijan täytyy tuottaa hakemukseen sama aineisto. Menettelyiden ero näkyy pääasiassa ympäristöviranomaisen päätöksen kertoelmaosan pituudessa, sillä ilmoitusmenettelyssä se on pääsääntöisesti ollut lyhyempi. Teoriassa ilmoitusmenettelyn käsittelyajan pitäisi olla lyhyempi, mutta ampumaratojen ympäristölupahankkeen aikana on havaittu ilmoitusmenettelyprosesseja, jotka ovat kestäneet jopa luvitusta pitempään. Määräykset ovat pitkälti samat, eikä pienemmän laukausmäärän ja siten pienemmän riskin ratoja ole kohdeltu määräyksissä kevyemmin. Ilmoitusmenettely ei nimestään huolimatta myöskään tarkoita sitä, että ampumaratatoiminta automaattisesti sallittaisiin. Ilmoitusmenettelyn mukaisen toiminnan voi aloittaa 120 päivää hakemuksen jättämisestä, mutta yhtä lailla lupaprosessissa voi hakea aloituslupaa (Ysl 199 §), joten tätäkään eroa ei käytännössä prosesseissa ole. Ympäristöministeriö on itse selvittänyt Ympäristönsuojelulain toimivuus- ja vaikuttavuusarvioinnissaan (2022) edellä mainittujen prosessien sujuvuutta kyselyllä, jonka tuloksena useampi taho, myös viranomaiset, totesivat, että menettelyt eivät eroa käytännössä toisistaan. Siksi on ilmeistä, että ympäristöministeriön nyt esittämillä muutoksilla ei saavuteta Orpon hallituksen eikä tämän lakiesityksen tavoitetta.

Esityksen mukaan ympäristöluvanvaraisista ilmoituksenvaraisiksi siirtyisivät ne ulkona sijaitsevat enintään 50 000 laukausta vuodessa ampumaradat, joissa ei ole haulikkoammuntaa, sekä ne ulkona sijaitsevat korkeintaan 50 000 laukausta vuodessa ampumaradat, joissa on haulikkoammuntaa ainoastaan muilla kuin lyijyhauleilla. SAL pitää hyvänä, että lyijyhaulittomat haulikkoradat on huomioitu kohteena, jonka lupaprosessia tulisi keventää ympäristöriskin ollessa kyseisessä

toiminnassa pienempi. Epäselväksi jää, soveltuuko rata, jolla on jo ennen lainsäädäntömuutosta siirrytty lyijyhauleista teräshauleihin ilmoitusmenettelyn piiriin.

Lakiesitykseen sisältyy siirtymäsäännös, jonka mukaan ampumaradan, jonka toiminnasta ei ole tehty ympäristönsuojelulain (527/2014) 10 a luvun mukaista ilmoitusta tai haettu 4 luvun mukaista ympäristölupaa taikka kumotun ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaista ympäristölupaa, toiminnasta on tehtävä 10 a luvun mukainen ilmoitus tai haettava 4 luvun mukaista ympäristölupaa kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Ilmoituksen tai lupa-asian vireilläolo ei estä toiminnan jatkamista. SAL pitää hyvänä pyrkimystä edistää ampumaratojen ympäristöluvitusta, mutta esitetty kahden vuoden siirtymäaika on kuitenkin aivan liian kunnianhimoinen suhteutettuna luvittamattomien ampumaratojen määrään. Ampumaratojen ympäristölupahankkeessa on kokemusta ampumaratojen ympäristölupien hakemisesta jo viiden vuoden ajalta. Nykyisen muotoisen ympäristölupahakemuksen teko vaatii paljon asiantuntemusta, ja riittävien tietojen kerääminen näytteenottoineen ja meluselvityksineen vie aikaa. Siirtymäajan määrittelyn osalta tulee ottaa huomioon, että suurin osa ampumaratatoimijoista on yhdistyksiä, joilla ei usein ole riittäviä taloudellisia resursseja ja osaamista ilmoitus- ja lupahakemusten laatimiseen. Kuten aikaisemmin todettu, ilmoitusmenettely ei eroa lupamenettelystä, joten myöskään kyseinen muutos ei nopeuta prosesseja. Lisäksi liian nopea siirtymäaika saattaa turhaan tuottaa osassa kunnissa ruuhkia lupakäsittelyyn taikka tyhjien ja puutteellisten lupahakemusten jättämistä. SAL pitää tärkeänä, että ratojen toiminnan jatkuminen turvataan ilmoituksen tai lupa-asian vireilläolon ajan.

Siviiliampumaratojen kokonaismäärä ampumaratojen ympäristölupahankkeen tietojen mukaan on nykyään noin 700, kun myös ampumahiihtoradat on saatu mukaan ratatietoihin. Ympäristöministeriön esityksessä arvioidaan, että lupapäätöksen omaa noin 290 siviiliampumarataa. Ympäristöministeriön esityksessä ei ole otettu huomioon, että edelleen osa ampumaradoista toimii sijoituspaikkaluvilla ja 2000-luvun alussa tehdyllä kunnan viranomaisten päätöksellä tai lausunnolla, jossa todetaan, ettei lupaa tarvita. Epäselväksi jää esityksessä arvioidun 290 radan todellinen lupatilanne ja mitä merkintöjä YLVA:ssa on siviiliratojen osalta, joten nykyisen ympäristönsuojelulain mukaisia lupia saattaa puuttua vielä suuremmalta osalta siviiliratoja. Tästäkin syystä esitetty kahden vuoden määräaika lupahakemuksen jättämiselle on kohtuuton toteuttaa käytännössä viranomaisten sekä toiminnanharjoittajien osalta. Ympäristöministeriöllä olisi mahdollisuus saada siviiliratojen tilanteesta ajankohtaista tietoa ampumaratojen ympäristölupahankkeelta, mutta esimerkiksi SAL:n organisoimaan ampumaratojen ympäristölupahankkeen ohjausryhmään ympäristöministeriö ei asettanut edustajaa maa- ja metsätalousministeriön pyynnöstä huolimatta. SAL:n näkökulmasta yhteistyöllä saavutetaan Orpon hallituksen tavoite kestävimmin ja sen vuoksi ampumaratojen ympäristöluvituksen kehittäminen tulisi tapahtua yhteistyössä eri tahojen kanssa.

Ympäristöministeriön esityksessä todetaan, että sisäministeriö on asettanut hankkeen ampumaratojen toiminnan turvaamiseksi ja uusien ampumaratojen perustamisen edistämiseksi (VN/16276/2024). Sisäministeriön hankkeessa tarkastellaan keinoja ampumaratojen toiminnan turvaamiseksi ja valmistellaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Sisäministeriön hankkeen toimikausi on 1.6.2024–30.9.2025. Ampumaradat tarvitsevat nykyisellään ympäristönsuojelulain mukaisen luvan lisäksi ampumaratalain (763/2015) mukaisen luvan. Orpon hallituksen tavoitteeseen pääsemiseksi SAL:n näkemyksen mukaan kahden erillisen lupaprosessin yhdistäminen ja

lupaprosessien keskittäminen tuo todellisia vaikutuksia ratojen lupaprosessien edistämiseksi. SAL haluaa tuoda esiin, että ampumaratojen luvitusta koskevaa lainsäädäntöä on hyvä kehittää kokonaiskuva huomioiden ja ministeriöiden tiiviissä yhteistyössä useamman erillisen lainsäädäntöhankkeen sijaan. Siksi pienten ja näennäisten muutosten sijaan valmistelutyössä olisi hyvä keskittyä kokonaisuuteen ja laajemmin ampumaratojen lupaprosessien sujuvoittamiseen, kuten ilmeisesti sisäministeriön hankkeessa on tarkoitus.

SAL pitää ympäristöministeriön esitystä tarpeettomana, sillä se ei tosiasiallisesti vastaa Orpon hallitusohjelman tavoitteisiin.

Laurila Anne
Suomen Ampumaurheiluliitto